

Supported by:

Federal Ministry
for the Environment, Nature Conservation,
Nuclear Safety and Consumer Protection

based on a decision of
the German Bundestag

ANALÝZA VYŠETŘOVÁNÍ PYTLÁCTVÍ RYSA OSTROVIDA V ČESKÉ REPUBLICE A NĚMECKU

Úvod

Na území České republiky zasahují dvě populace rysa ostrovida (česko-bavorsko-rakouská a západní okraj karpatské populace), jejichž společnou charakteristikou je, že jejich početnost dlouhodobě výrazně nestoupá nebo dokonce stagnuje a rysové z obou těchto populací nemají tendenci se šířit do navazujících oblastí a rozšiřovat areál výskytu. Monitoring v obou populacích každoročně prokazuje reprodukci rysích samic, ale kořata, která se dožijí dospělosti, pouze nahradí roční úbytek celkové početnosti způsobený mortalitou.

Aktuální početnost česko-bavorsko-rakouské populace rysa je zhruba 130 jedinců starších jednoho roku. V rýsím roce 2019 (od 1.5.2019 do 30.4.2020) zde bylo zaznamenáno 34 reprodukcí samic, které měly dohromady 74 kořat (Belotti et al. 2023). Detailnější pohled do analýzy meziročního přežívání rysů poskytuje základní přehled o zaznamenaných důvodech mortality rysů:

- 19,7 % (n=15) dospělých jedinců (starších dvou let), kteří byli zaznamenáni v rámci monitoringu v předchozím rýsím roce (LY 2018, tj. od 1.5.2018 do 30.4.2019), již nebylo zaznamenáno v LY 2019.
- Ve dvou případech bylo důvodem prokázané pytláctví, v dalších dvou případech byl rys sražen autem. V dalších 11 případech je osud jedinců neznámý.
- Na základě úrovně přirozené mortality odhadované pro rýsí populace, pravděpodobnosti detekce případů mortality z různých příčin a na základě intenzity a rozsahu pokrytí studijního území fotopastmi lze předpokládat, že většina těchto případů „neznámého osudu“ je způsobena pytláctvím.
- V případě subadultních jedinců je přitom míra mortality či pravděpodobné mortality ještě vyšší: 46,3 % (n=19) jedinců zaznamenaných v LY 2018 již nebylo více evidováno v LY 2019, přičemž pouze v jednom případě se podařilo prokázat, že mladý rys zahynul po střetu s automobilem.
- Ve všech ostatních případech je osud těchto subadultních jedinců neznámý.

Obdobné závěry přináší i monitoring rysa na západním okraji karpatské populace (moravsko-slovenské pomezí).

Legislativní ochrana rysa ostrovida v mezinárodním právu

Rys ostrovid je druhem evropského významu a je chráněn několika mezinárodními úmluvami a směrnicemi.

- V Úmluvě o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES) jsou velké šelmy uvedeny v Příloze II mezi druhy, se kterými se nesmí obchodovat nebo je mezinárodní obchod povolován jen výjimečně. Pro území EU jsou nařízením Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 všechny naše tři druhy velkých šelem zařazeny do přílohy A a podléhají tedy přísné regulaci obchodu.
- V Červeném seznamu IUCN je rys zařazen do kategorie málo dotčený – Least Concern, LC (www.iucnredlist.org).

Legislativní ochrana rysa ostrovida v České republice

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Rys ostrovid je zařazen mezi zvláště chráněné druhy živočichů podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Prováděcí vyhláška č. 395/1992 Sb. (ve znění vyhlášky č. 175/2006 Sb.) řadí rysa do kategorie silně ohrožený druh podle § 48 odst. 2 písm. b) zákona č. 114/1992 Sb. Základní podmínky ochrany zvláště chráněných živočichů jsou stanoveny v § 50 odst. 1 a 2 výše zmíněného zákona a stanovují mj. ochranu všech vývojových stádií, přirozených i umělých sídel a biotopů těchto živočichů. Dále zakazují škodlivě zasahovat do jejich přirozeného vývoje, což zahrnuje např. chytání, chov v zajetí, rušení, zraňování nebo usmrcování, ale i další zásahy, které by vedly k ohrožení jedinců zvláště chráněného druhu, například zásahy do biotopu vedoucí k snížení potravní nabídky, míst k rozmnožování, omezení možností pohybu mezi teritorií. Dále platí zákazy sběru, ničení, poškozování či přemísťování jejich vývojových stádií nebo užívaných sídel a také zákazy držení, dopravování a komerčního využívání. Tato ochrana se dle § 48 odst. 4 uvedeného zákona přiměřeně vztahuje i na mrtvé jedince nebo výrobky z nich.

Kromě zvláštní druhové ochrany jsou podle požadavků Směrnice o stanovištích pro ochranu rysa ostrovida v ČR vymezeny evropsky významné lokality soustavy Natura 2000. Rys ostrovid je v současné době v ČR předmětem ochrany ve čtyřech evropsky významných lokalitách (EVL): Beskydy, Šumava, Boletice a Blanský les.

Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

Dle zákona č. 115/2000 Sb. hradí stát škody způsobené rysem (a dalšími v zákoně uvedenými druhy) na zdraví nebo životě fyzických osob, na vyjmenovaných domácích zvířatech včetně psů sloužících k hlídání těchto zvířat. Zákon definuje podmínky nároku na náhradu škody, rozsah náhrady škody a formu uplatnění nároku na náhradu škody.

Zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy a prováděcí vyhláška č. 227/2004 Sb.

Na rysa ostrovida se jako na druh chráněný mezinárodními předpisy i na národní úrovni dále vztahuje zákon č. 100/2004 Sb., který reguluje obchod s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami, které jsou ohroženy na přežití, a to v souladu s Úmluvou o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (vyhlášenou pod č. 572/1992 Sb.) a právem Evropských společenství (Nařízení Rady /ES/ č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996), které upravují dovoz a vývoz volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Tento zákon stanovuje podmínky pro obchod s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a stanovuje některá další opatření

sloužící k zajištění ochrany a evidence těchto druhů na území České republiky. Jedná se o legislativní podklad pro uplatňování CITES na území ČR.

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti

V České republice je aktuálně (v r. 2024) připravována novela zákona o myslivosti, ve které je navrhováno vynětí zvláště chráněných živočichů ze seznamu zvěře dle zákona o myslivosti. Podle aktuálně platné myslivecké legislativy je rys ostrovid celoročně hájeným druhem zvěře již od roku 1988 (vyhl. MZVŽ č. 20/1988 Sb.). Od července roku 2002 je podle ustanovení § 2 písm. c) zákona č. 449/2001 Sb. zařazen mezi zvěř, kterou nelze dle mezinárodních úmluv nebo národní legislativy lovit.

Pokud jde o uhynulé jedince, kteří jsou zároveň zvláště chráněnými živočichy a již jsou zákonem o myslivosti zároveň zařazeni mezi zvěř (a tedy i v případě uhynulých jedinců rysa, vlka a medvěda), platí zákonem stanovený zákaz držení takového živočicha dle § 50 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb. vztahující se dle § 48 odst. 4 tohoto zákona i na mrtvé jedince a jejich části. Určující tak je rozhodnutí o výjimce dle § 56 zákona č. 114/1992 Sb., kterým může být držení povoleno konkrétní osobě.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů

§ 299 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami

Nelegální lov rysa ostrovida a dalších druhů zvláště chráněných živočichů může být stíhán podle ustanovení odst. 2 § 299 (Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami), dle kterého může být odnětím svobody až na 3 roky, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty potrestán ten, kdo v rozporu s jiným právním předpisem (v tomto případě zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a zákon č. 100/2004 Sb. a prováděcí vyhláška č. 227/2004 Sb.) usmrtí, zničí, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince kriticky ohroženého druhu živočicha, rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím.

Dle odst. 3 § 299 bude odnětím svobody na 6 měsíců až 5 let, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty potrestán, a) kdo spáchá takový čin jako člen organizované skupiny, b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo c) způsobí-li takovým činem dlouhodobé nebo nevratné poškození populace volně žijícího živočicha nebo planě rostoucí rostliny nebo místní populace nebo biotopu zvláště chráněného druhu.

Dle odst. 4 § 299 bude odnětím svobody na 2 až 8 let pachatel potrestán a) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech, b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo c) způsobí-li takovým činem dlouhodobé nebo nevratné poškození místní populace nebo biotopu kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny.

§ 304 Trestný čin pytláctví

Podle aktuálně platné legislativy jsou rys a další zvláště chráněné druhy zároveň zvěří ve smyslu zákona o myslivosti, z čehož vyplývá, že by pachatel spáchal jejich nelegálním lovem také trestný čin pytláctví dle § 304.

Podle odst. 1 může být potrestán odnětím svobody až na 2 roky, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty ten, kdo neoprávněně uloví zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli

nepatrné nebo ukryje, na sebe nebo jiného převede nebo přechovává neoprávněně ulovenou zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli nepatrné.

Podle odst. 2 tohoto paragrafu může být odnětím svobody na 6 měsíců až 5 let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty potrestán pachatel, a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného větší prospěch, c) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost chránit životní prostředí, d) spáchá-li takový čin zvlášť zavrženíhodným způsobem, hromadně účinným způsobem nebo v době hájení, nebo e) byl-li za takový čin v posledních 3 letech odsouzen nebo potrestán.

Seznam a analýza vyšetřování případů pytláctví rysa v letech 2013-2023

V letech 2022 až 2024 byl v Německu a České republice realizován projekt „Implementation of a transboundary lynx action plan“, na kterém se podílely Univerzita v Brémách, německé organizace WWF a Luchs Bayern e.V. a česká organizace Hnutí DUHA Šelmy. V rámci tohoto projektu byl mj. sestaven přehled případů pytláctví rysa ostrovida v České republice a Německu za posledních zhruba 10 let. Sönke Florian Gerhold a Johannes Aschermann z Univerzity v Brémách následně analyzovali legislativní ochranu rysa ostrovida v Německu a vyšetřovací spisy německých případů a publikovali studii shrnující dosavadní zkušenosti z vyšetřování, zejména s ohledem na komplikace, které ztěžují nebo znemožňují efektivní vyšetřování (Gerhold & Aschermann 2023).

Od roku 2013 bylo v České republice a v Německu zaznamenáno a vyšetřováno 18 případů (9 v ČR a 9 v Německu), které se týkaly prokázaného zabití (alespoň jednoho jedince) rysa ostrovida. V České republice lze ještě zahrnout případ rysice Lenky, která byla sražena vlakem a nalezena v kolejišti (v dubnu 2017), ale následná pitva rysice odhalila zapouzdřené drobné úlomky olova v podkožním tuku. Pitva stanovila, že nalezené úlomky nebyly ohrožující na životě a nebylo možné jednoznačně určit příčinu smrti zvířete, lze se ovšem domnívat, že se neznámý pachatel pokusil zastřelit i tuto rysici.

V Německu se analýza týkala 9 případů, z čehož 7 bylo spácháno v Bavorsku, jeden v Durynsku a jeden v Sasku-Anhaltsku. V Bavorsku probíhala i další dvě řízení, ve kterých byly zjištěny pouze „náznaky“ trestných činů, ale žádný konkrétní skutek se nepodařilo prokázat, a proto bylo řízení zastaveno bez dalšího vyšetřování. Všechny starší spisy byly v době zahájení analýzy již skartovány a zničeny. Z jiných zdrojů však bylo možné vyloučit, že v těchto řízeních došlo ke konečnému odsouzení pachatele.

V České republice se v řadě případů nepodařilo zjistit obsah vyšetřovacích spisů, a nebylo tedy ani možné zjistit přesný závěr vyšetřování a jeho zdůvodnění.

Rok	Příslušné SZ a policejní oddělení	Okolnosti	Zahájení/ Ukončení	Výsledek	Č. j.
2013	SZ Deggendorf/Policie Regen (Bavorsko)	Nález mrtvé mladé březí rysí samice, která byla zastřelena brokovnicí.	08.05.2013	Spis byl již vyřazen. Pachatel nebyl zjištěn.	9 UJs 1522/13
2016	SZ Passau/Policie Grafenau (Bavorsko)	Nález mláděte rysa uškrceného oběšením.	29.12.2015/ 27.10.2016	Zastavení vyšetřování dle § 170 II StPO, pachatele se nepodařilo zjistit.	13 UJs 1522/13
2016	SZ Regensburg/ Policie Bad Kötzing (Bavorsko)	Nález čtyř useknutých předních nohou rysa (2 jedinci) poblíž fotopasti instalované pro monitoring rysa. Informace o pachateli	18.05.2015/ 06.03.2020	Rozhodnutí o odvolání: Odsouzen k pokutě třiceti denních sazeb po 25 EUR za úmyslné držení zakázané zbraně	103 Js 29798/16

		pocházejí od soukromého tajného vyšetřování. Odhalení pasti na rysa na území obviněného, nález rysů v jeho bytě. SZ vzneslo obvinění, ale upustilo od přestupku podle zákona na ochranu zvířat a BJagdG týkajícího se usmrcování rysa v pasti v souladu s § 154 a I StPO. Obžalovaný byl obviněn z porušení zákona o zbraních a úmyslného usmrcení volně žijícího zvířete přísně chráněného druhu podle § 52 III č. 1 WaffG, 71 I č. 1, č. 2 BNatSchG.		(noční zaměřovač). Trestný čin úmyslného usmrcení volně žijícího zvířete přísně chráněného druhu bylo zastaveno, protože nešlo vyloučit promlčení.	
2016	Prav. OSZ Prachatice/ KŘP Jihočeského kraje, Oddělení hospodářské kriminality, Prachatice	V ranních hodinách byl ohlášen nález zastřeleného subadultního rysího samce.	22.03.2016	Nepodařilo se získat obsah spisu, případ odložen (pachatel nebyl zjištěn).	
2016	SZ Magdeburg (Sachsen-Anhalt)	Nález zastřelené rysí samice		Spis byl již vyřazen. Pachatel nebyl zjištěn.	
2017	SZ Traunstein/ Policie Bad-Reichenhall (Bavorsko)	Nález zohaveného kadáveru rysa ve štěrkovém lomu. Vyšetřování odhalilo úlomky střely a odborné otevření dutiny břišní a oddělení hlavy a končetin.	06.09.2017/ 25.02.2019	Zastavení vyšetřování dle § 170 II StPO, pachatele se nepodařilo zjistit.	954 Ujs 13892/17
2017	Prav. OSZ Frýdek-Místek, KŘP Moravskoslezského kraje, Oddělení hospodářské kriminality, Ostrava	Mrtvou rysici našel chalupář v lokalitě Butořanka pod Lysou horou (CHKO Beskydy). Během následné pitvy bylo potvrzeno postřelení rysice do levé končetiny. Vlivem zranění došlo k znemožnění lovu kořisti. V době zástřelu vodila 2 kořata.	24.10.2017/	Nebyl získán obsah spisu.	
2018	Generální ředitelství cel	V rámci rozsáhlého vyšetřování nelegálního nakládání a obchodu se ZCHD v ČR známého jako „kauza Lovec“ byl zabaven preparát upytlačené rysice Michelle. Pachatel byl dopaden a přiznal se k upytlačení rysice. Rozsudek není veřejný.		Nebyl získán obsah spisu.	
2019		Upytlačená rysice, nebylo vyšetřováno.		Nebylo vyšetřováno.	
2019	SZ Deggendorf/Policie Regen (Bavorsko)	Nález mrtvé subadultní rysí samice na kraji lesní cesty. Příčina smrti: Podvýživa v důsledku neschopnosti	16.07.2019/ 23.10.2020	Zastavení vyšetřování dle § 170 II StPO, pachatele se nepodařilo zjistit.	9UJs 3138/19

		lovit kvůli dřívějšímu postřelení.			
2020	Obvodní oddělení Loučovice, následně KŘP Jihočeského kraje, Územní odbor Český Krumlov, Oddělení hospodářské kriminality	Při stopování nalezeny pozůstatky po zástřelu rysa z předchozí noci, na místě odebrány vzorky krve a srsti – potvrzen rysí samec náležící k BBA populaci.	25.1.2020/ 26.6.2020	Šetření ze strany policejního orgánu bylo ukončeno a celá věc odložena dle ust. § 159a odst. 1 trestního řádu - nejde o podezření z trestného činu	KRPC-13264-29/TČ-2020-020281
2020	KŘP Zlínského kraje, Oddělení hospodářské kriminality Vsetín	Veřejností nahlášen pohyb zraněného rysa, který byl následně odchycen a bylo zjištěno střelné zranění. Rys následně uhynul v záchranné stanici.	x/ 8.10.2020	Případ byl podle § 159a odst. 5 trestního řádu odložen, neboť se nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání.	KRPZ-43681/TČ-2020-151581
2020	Generální ředitelství cel, následně Okresní státní zastupitelství v Klatovech, KŘP Plzeňského kraje, Oddělení hospodářské kriminality	Při domovní prohlídce v domě mysliveckého hospodáře zabaven zastřelený rys a další pozůstatky těl zvláště chráněných živočichů.	11.5.2020/ 10.3.2022	Neoprávněné nakládání a přechovávání ZCHD (silně a kriticky ohrožení živočichové), peněžitý trest 90 000 Kč.	GŘC-439/ČJ-2021_835120, KRPP-132729/TČ-2021-030080
2020	SZ Hof/Policie Wunsiedel (Bavorsko)	Pachatel se sám udal, zabití z nedbalosti. Pachatel uvedl, že si myslel, že zvíře je divočák.	15.10.2020/ 15.01.2021	Zastavení vyšetřování dle § 153a) StPO zaplacením pokuty.	3540 Js/18834/20
2021	Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Žiline, Slovakia	Upytlačen telemetricky sledovaný rysí samec, telemetrický obojek nalezen přerývaný v řece. Díky telemetrickému výzkumu byla k dispozici přesná data o místu a čase upytlačení zvířete (v blízkosti loveckého posedu).	7.9.2021/	Odloženo pro nedostatek důkazů.	KRP-126/1-VYS- ZA-2021
2021	SZ Deggendorf/Policie Regen (Bavorsko)	Nález mrtvé subadultní rysí samice s průstřelem přední končetiny.	28.02.2021/ 28.07.2021	Zastavení vyšetřování dle § 170 II StPO, pachatele se nepodařilo zjistit.	10 Ujs/605/21
2022	SZ Erfurt BP Direktorát (Federální pořádkové policie) Thüringen) Pirna, KPI Erfurt (Kriminální policejní inspekce)	Nález zastřeleného rysa poblíž železniční tratě.	03.01.2022/ 27.01.2023	Zastavení vyšetřování dle § 170 II StPO, pachatele se nepodařilo zjistit.	340 UJs 114439/22
2023	KŘP Jihočeského kraje, Územní odbor Český Krumlov, Oddělení hospodářské kriminality	Mladý subadultní zastřelený rys byl nalezen schovaný v mlazině na odlehlém místě.	28.3.2023/ 5.9.2023	Nepodařilo se zjistit žádné skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání – rozhodnutí o odložení věci.	KRPC-45531-47/TČ-2023-020281

V České republice doposud obdobná analýza nebyla prováděna. Ačkoliv je právní rámec pro vyšetřování případů pytláctví rysa ostrovida (obecně zvláště chráněných živočichů) odlišný v obou

zemích, závěry německé studie jsou do značné míry totožné či obdobné s dosavadními zkušenostmi z České republiky.

V Německu žádný z analyzovaných případů nevedl ke konečnému odsouzení za nezákonné usmrcení rysa ostrovida. V případech, které byly k dispozici pro analýzu spisu, byla většina z nich zastavena, protože se nepodařilo identifikovat žádnou podezřelou osobu. Jeden případ skončil zamítnutím pokuty poté, co se střelec sám přihlásil (domníval se, že zastřelil divoké prase). V jediném případě se konalo soudní jednání, které skončilo v první instanci odsouzením za nezákonné zabití nejméně jednoho rysa. V odvolacím řízení však byl tento rozsudek zrušen, neboť nebylo možné vyloučit promlčecí lhůtu trestného činu.

V České republice byly nejbližší odhalení pytláka rysa dva (mediálně známé) případy. V letech 2021/2022 byl vyšetřován případ „Kameňák“, v rámci kterého byl v mrazáku ve firmě předsedy mysliveckého sdružení na Klatovsku nalezen mj. zastřelený rys. Bohužel při následném vyšetřování se nepodařilo jednoznačně prokázat pachatele zástřelu rysa, takže byl zmíněný myslivec obviněn pouze z přečinu neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy podle § 299 odst. 2 trestního zákoníku a byl odsouzen k peněžitému trestu v počtu 180 denních sazeb v částce 500 Kč, tedy celkem 90 000 Kč.

Druhým případem je kauza „Lovec“, během které byl Celní správou ČR při domovní prohlídce zabaven preparát upytlačené rysice Michelle, zastřelené na Prachaticku v listopadu roku 2018. Během vyšetřování se podařilo zajistit množství důkazů, které vedly k objasnění pachatele. Rozhodnutí o trestu pro pytláka nebylo v tomto případě zatím zveřejněno.

Mezi hlavní závěry studie patří:

- 1) V souvislosti s velmi nízkou úrovní úspěšného odhalování pachatelů pytláctví rysa (a dalších zvláště chráněných druhů) ve srovnání s jinými trestnými činnosti lze předpokládat, že se **pachatelé neobávají žádného významného rizika odhalení nebo potrestání**. To se následně odráží i v jejich chování. V sousedním Německu může být důkazem jedna z vyšetřovaných kauz, kdy měl podezřelý v provozu několik let funkční past na rysa speciálně vyrobenou pro tento účel. Ta byla instalována jen několik metrů vedle lesní cesty, aby ji bylo možné ovládat z auta. Zabavení a odstranění pasti po jejím objevení si vyžádalo speciální vozidlo s jeřábem. Rovněž položení čtyř amputovaných rysích tlap do blízkosti fotopasti provozované ochránci přírody lze považovat za symbolický akt, ke kterému by pravděpodobně nedošlo, pokud by hrozilo znatelné riziko trestu.
- 2) Pytláctví rysa může být částečně způsobené **sociálním konfliktem mezi lovci a zastánci rysa**, případně ho lze chápat jako **projev sociálního konfliktu mezi městským a venkovským obyvatelstvem**. Tomu do určité míry nasvědčují i výsledky průzkumu veřejného mínění, který byl prováděn na jaře a v létě 2023 v oblastech výskytu velkých šelem v jihozápadních Čechách. Nicméně vztah veřejnosti k rysovi je spíše pozitivní: v průměru 83 procent respondentů uvedlo, že jim výskyt rysa v regionu nevádí nebo z něj mají dokonce radost. Vyšší oblibu má ale rys u návštěvníků regionu a u osob s vyšším vzděláním než u místních lidí či respondentů s nižším vzděláním (Kissová et al., 2023).
- 3) Vyšetřování případů, kdy je v přírodě, často v odlehlých lokalitách, nalezen mrtvý/upytlačený rys, má svá specifika, která komplikují úspěšné dopadení pachatele. **Přítomnost a použitelnost případných stop závisí do značné míry na vlivech a podmínkách prostředí a počasí**. Pro vyšetřování mohou být cenné veterinární posudky případně **posudky externích znalců**, které zodpoví otázky: Jak dlouho žil rys po postřelení/zástřelu? Do jaké míry mohl být omezen rozsah pohybu zvířete? Jaká byla příčina smrti? a další. Pro další vyšetřovací úkony je klíčové

posouzení, jak dlouho bylo zvíře v době objevu mrtvé. U většiny těchto vyšetřování se policie musí spolehnout na externí odborníky a jejich informace nebo si objednat vlastní forenzní techniku. Obojí obvykle vede k čekacím dobám, často i několikaměsíčním, než jsou k dispozici výsledky forenzního zkoumání. V důsledku toho není možné rychle upřesnit místo činu a čas trestného činu, nebo zůstává tak nejasné, že okruh podezřelých je bez dalších důkazů příliš velký na to, aby jej bylo možné spojit s cílenými vyšetřovacími úkony.

Okruh podezřelých lze zpravidla zúžit pouze do té míry, do jaké jsou za potenciální pachatele primárně považovány osoby oprávněné k lovu v dané oblasti. Obvyklý rozsah pohybu rysa však pokrývá tak velkou oblast, že počet osob oprávněných k lovu v navazujících honitbách často zahrnuje několik desítek i více. S ohledem na předchozí řízení je totiž méně pravděpodobné, avšak nedá se ani vyloučit, že pachatel nepatří do okruhu oprávněných k lovu, ale např. do skupiny sportovních střelců nebo není dokonce ani evidován jako držitel zbraně. V důsledku toho je většina vyšetřovacích úkonů podle trestního řádu bez uvedení podezřelého zbytečná.

- 4) Pokud by se podařilo rychleji získat přesnější údaje o lokalitě a času spáchání trestného činu, bylo by možné **požádat mobilní operátory o poskytnutí údajů o svých klientech**, kteří se vyskytovali v daném čase a prostoru. **Tato data jsou ale uchovávána jen po omezenou dobu.** V Německu byl zvažován tento postup, ale v žádném z analyzovaných případů nakonec nebylo o tato data ani požádáno, a to zejména s ohledem na krátkou lhůtu uchování potřebných záznamů.

Shromažďování těchto citlivých dat o prakticky všech obyvatelích ČR zavdává otázku, jestli je takovéto nakládání s daty v souladu s ústavním pořádkem, především právem na ochranu soukromí. Ústavní soud ČR k posouzení ústavnosti zákonné úpravy vydal dvě zásadní rozhodnutí. Nejdříve nálezem Pl. ÚS 24/11 konstatoval protiústavnost původní zákonné úpravy, která umožňovala využívat shromažďovaná data prakticky v každém trestním řízení.

Po vydání tohoto usnesení došlo k úpravě zákonných podmínek a nyní mohou být data využívána pouze při vyšetřování závažnějších úmyslných trestních činů (blíže k vymezení podmínek v § 88 trestního řádu). Dle názoru ústavního soudu plošné shromažďování dat sice představuje zásah do soukromí osob, neexistuje však jiný způsob, kterým by bylo možné postupovat v zájmu objasňování především kybernetické kriminality. V testu proporcionality tedy shledal vyšší zájem na objasňování kriminality než potenciální zásah do práva na soukromí, který by nastal především v případě zneužití dat (Lieskovan, 2020).

- 5) Možnost **využití svědků či informátorů ze strany veřejnosti** je ve vyšetřování těchto případů limitovaná, což je dáno především nižší anonymitou na venkově ve srovnání s městskými oblastmi. V České republice bylo jedno vyšetřování zahájeno na základě klíčového svědectví anonymního svědka. Jedná se ale spíše o výjimečný příklad. Obecně mezi venkovským obyvatelstvem panuje obava přinést klíčová svědectví a informace nebo případ vůbec hlásit na policii. V průzkumu veřejného mínění, který byl prováděn v loňském roce v jihozápadních Čechách, dostali respondenti otázku „Představte si, že se dozvíte o člověku z vašeho okolí, že nelegálně zastřelil vlka nebo rysa. Jak byste reagoval/a?“. Necelá polovina respondentů uvedla, že by je upytlačení rysa naštvalo, ale pouze třetina z dotázaných uvedla, že by tuto zkušenost nahlásili na policii nebo Správě CHKO/NP. To může naznačovat, že lidé nepovažují nelegální odstřel šelmy za problém, nevědí, že jde o trestný čin, nebo mají jiné důvody k tomu nenahlásit čin příslušným orgánům. Lidé také často zmiňovali, že by se dotyčné osobě snažili vysvětlit, že toto chování není správné, nebo že by je zabití šelmy mrzelo. Jelikož mohli respondenti označit i více možných odpovědí, často se vyskytovala v odpovědích kombinace toho, že by je to mrzelo, byli by naštvaní, snažili by se střelci vysvětlit, že je to špatné, a zároveň by událost nahlásili příslušným orgánům.

Závěr

Vyšetřování případů nezákonného zabíjení rysů představuje zvláštní výzvu a často je závislé na podpoře informátorů a externích soudních znalců. Na jedné straně je to dáno specifiky a obvyklými okolnostmi těchto trestných činů, které jsou popsány výše. Na druhé straně se vyšetřování výrazně liší od „každodenní práce“ policie, protože vyžaduje velmi specializované odborné znalosti, místní znalosti a znalost souvislostí.

Pouhé reaktivní řešení případů pytláctví rysů, které je obvykle vyvoláno nálezem mrtvého jedince, dosud nevedlo k právním důsledkům pro pachatele, kterého se nepodařilo identifikovat, což není perspektivní ani v budoucích případech.

Autoři německé studie proto doporučují, že omezení pytláctví rysů, úspěšné identifikace a potrestání pachatelů a z toho plynoucího preventivního účinku lze dosáhnout pouze prostřednictvím proaktivní a cílené kontrolní a vyšetřovací činnosti příslušných orgánů. Ústředním prvkem těchto snah je využívání informátorů či tajných agentů.

V České republice lze na základě dosavadních zkušeností jednoznačně doporučit posílení personálních kapacit policistů pověřených šetřením této kriminality a jejich speciální školení. Pytláctví, resp. neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami aktuálně řeší policisté z oddělení hospodářské kriminality, pod něž spadá široká a různorodá škála případů mj. šetření z oblasti daní a poplatků, účetnictví, padělání peněz nebo tzv. praní špinavých peněz. Nelze proto očekávat, že pověření policisté budou mít čas a kapacitu věnovat se proaktivní a cílené kontrolní činnosti v oblasti wildlife crime nebo specifickému vzdělávání se v této zcela odlišné problematice. Řešením by proto mohl být vznik speciální policejní jednotky s celostátní působností, která by šetřila přečiny v oblasti environmentální kriminality.

30. 6. 2024 Josefa Krausová, Hnutí DUHA Šelmy

Analýza vznikla v rámci projektu „Implementation of a transboundary lynx action plan“, na kterém se podílely Univerzita v Brémách, německé organizace WWF a Luchs Bayern e.V. a česká organizace Hnutí DUHA Šelmy.

Seznam použité literatury

Belotti E., Engleder T., Wölfl S., Mináriková T., Volfová J., Bufka L., Gahbauer M., Weingarth-Dachs K., Schwaiger M., Gerngross P., Bednářová H., Strnad M., Heurich M., Rodekirchen A., Wölfl M., Poledník L., Zápotočný Š., Zschille J. (2023): Lynx Monitoring Report for the Bohemian-Bavarian-Austrian Lynx Population in 2019/2020. Report prepared within the 3Lynx project, funded by Interreg CENTRAL EUROPE programme, 37pp.

Gerhold, S., Aschermann, J. Straftaten gegen Luchse in Deutschland – eine Bestandsaufnahme. NuR 45, 665–674 (2023). <https://doi.org/10.1007/s10357-023-4242-6>

Kissová L., Volfová J., Schneiderová B., Miléřová E., Rosenkranzová H., Beneš J., Jarý K., Swiacká M., Žaloudek R., Feller M. (2023): Názory veřejnosti na velké šelmy na Šumavě, v Pošumaví a v Novohradských horách. Závěrečná zpráva z průzkumu veřejného mínění realizovaného v rámci projektu "Implementation of a transboundary lynx action plan". <https://www.selmy.cz/publikace/>.

Lieskovan M. (2020): Konec shromažďování dat mobilními operátory? <https://www.pravopropodnikatele.cz/konec-shromazdovani-dat-mobilnimi-operatory>